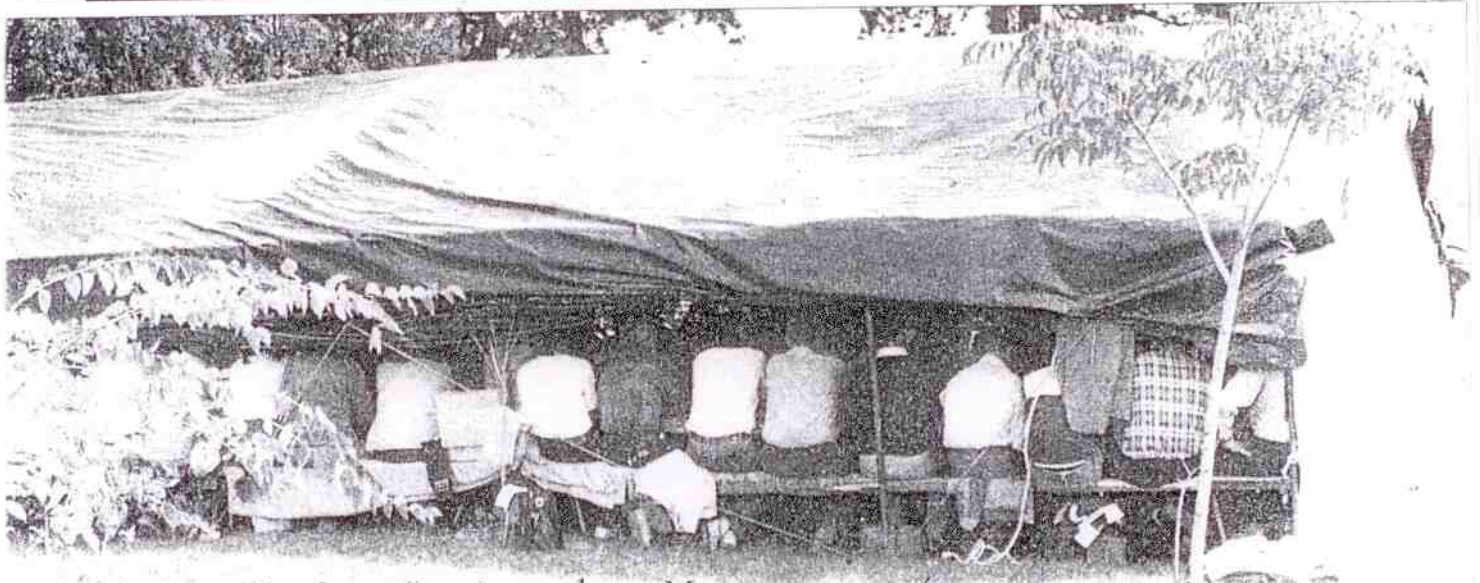

akitelek nélkül ma más volna Magyarország

A kezdet elért egy sátor alatt

dőrautók akkor is köröztek, de már csak megszokásból

zenőt éve, 1987. szeptember 27-én egy falusi tanár tanyaúdvárára gyűlt össze csaknem kétszáz igyar értelmiségi, hogy beszéljessen a magyarság esélyeiről és arról, miként folytassa egypártrendszer végnapjai után az országot. A történekről méltó terjedelemben egyedül Magyar Nemzet szólt. November 14-i számát, mely közölte a Pozsgay Imrével készült interjút a találkozó nyilatkozatát, az olvasók szétkapkodták. Azóta szabad az ország, és Lakitelek, falu a rendszerváltás szimbóluma lett.

ELN ALPÁR SÁNDOR

Hatvankilenc nyarán egy huszéves fiatalember Kispesten levelet foglalmazott. Mikor a végére ért, gondosan átmezte, lepecsételte ötven példányban, belevetette ötven borítékba, és elküldte ötven címre szerzte az országban. Már második éve élt a kártyaéből, pedig hatvan kilo nem ideális súly alhuz, az ember kicsikéső, húrú ember vagy könyvségédmunkás legyen. Sem ilyen kenyérgéret volt az álma. Tanítani ti, ám olyan családból jött, amelynek ivadekait ettől lyatol fiolták. Nem kellett sem az egyetemnek, sem iskolának. A vékonypénzü fii jőzön volt. Ha nincs pénz arra, hogy tovább tanuljon, akkor elkészíti egy-asi iskolában. Ott taníthat képesítés nélkül is. Az ötven levél ezt kérelmezte. Kecskekmétről jött az első válasz. Bőrdőbe rakta ömát, és vonatra ült a Nyugatban. A megyei tanács elreke küldte, vett hát még egy vonatjegyet. Lezárk der vagyok, mondta a tanácskában, mikor megérke-Bőfintottak, de a következő percben már el is fele-ék a nevet. Minek jegyeztek meg? Képesítés nélküli tőből tizenkettő egy tuat. Nevezzünk a számológatók szemére semmit. Hogy ki később, aki nem tucatodik, mindig csak utóbb in meg.

év a szikrai tanyán, folytatás benn a faluban. Akkor a figyelnek rá. Nem csak azért, mert hallan beszél, rt sokat visz kirándulni a gyerekeket, vagy mert ndarabolat játszat velük. Olyanmú ind el, amire ad-nem volt peldá. Mozgásba hozza a felkeket. Ez per-egyedül túl nehéz lenne. Nem baj. Lesznek, akik se-ének. Olyanok, akikre odafigyelnek. És meghívja a búrhabba Illyés Gyulát. A költő eljön, körbecúlik, be-álni lehet vele. Üzen Nagy Lászlónak, ő is megjelenik. elerül ki, hogy a fiatal tanító a legjobb szellemi erő-

kel tart kapcsolatot, akikről sose gondolták volna, hogy egy napon Lakitelek vendégei lesznek. És azok jöttek, egyik a másik után: Vass Lajos, Sütő András, Csöndi Sándor, Czine Mihály.

A tanácskázón összenéztek. Nem lesz ebből baj? Jelenítették, ahogy akkoriban szokás volt a megyének. Tiktár elvtárs, ez a cingár ember nem csak verseket ír, és nem csak költőket hív ide. Tanítás után rossz biciklijén tekereg, családokat látogat, és nem tudjuk, milyen számdékkal. Van valami gyanús ebben a Lezsákbán. Türelem. Várják ki a megfelelő alkalmat, s mi akkor le-csapunk.

Az alkalom egy költői est volt. A tanár magnóról lejátszotta Illyés versét, amelynek a címétől is hideglelés kaptak pártkörükből: Egy mondat az szarnokságról. És ez még nem minden: aláírta a prágai lázongók emberjogi nyilatkozatát, a Charta '77-et.

Botrány.

Irgatott telefonálások, állami rendszámú autók fékeztek az iskolánál, pártzenberek ugráltak ki belőlük. Szemük tüzött, ordított róluk az elcsúszás, bár az is, hogy nincs jó szabójuk. Az első ember cipőjének félre volt járva a sarka, és mondandójában is volt némi slamposság. Bünt enlegetett, de egy szóval sem utalt rá, melyik parancsolat vagy pártfelfogás ellen vétett a remtens tanár. A funkcionárius dolga az volt, hogy rá-ijesszen a pedagógusokra.

Küldetésének e része sikerült, Lezsákkal viszont nem boldogult. Megkérdezte tőle, miért írta alá a lázító fogalmazványt. A lapintható csendben a vádolt így válaszolt: „Azért, hogy ha megő a fiam, a szemébe tudjak nézni.” Nehányan köhécselni kezdtek, székek mozdultak, a kecskeméti ember érezte, most kell berekeszteni a gyűlést.

Akik azt hitték, kész, ezzel véget ért a hadművelet, amattörök voltak. Nem ismerték a kort, amelyben éltek. A part ilyenkor kényszerű érzett, hogy megmutassa bicipseit, akkor szöveghasználat: az erejét. Persze nem úgy, hogy feltűnést keltsen. Emberei báránybőrbe bújnak, úgy közelkedtek a nyúlhoz.

A tanárokat az igazgatóval trombitáltatták össze; aki egy tavaszi napon elrikantotta magát: kollégák, holnap

Tiszakécskére kell menni, továbbképzés lesz. Gyanútlanul ebredtek, gyanútlanul mosakodtak, gyanútlanul indultak a buszhoz. De lám csak. Mit keres ott a falu meg a térsz párttitkára, hozzá a sok ismeretlen, akit addig sosem láttak? Magyar tanárok azok is? És hogyhogy Lezsák kolléga nincs sehol? Neki nem szóltak?

Akkor viszont összeugrott a gyomruk, mikor a buszuk nem az iskola ele kanyarodott, hanem a kécskei pártbizottsághoz. Betértek őket a tanácsterembe, az elnök hoppmester bemutatta nekik Széchenyi Agnést. Az elvtárs Budapestről jött kimondottan azért, hogy elősegítse az öök fejlődését. Hamar kiderült, mit érte-tek ott tanárfejlesztésen. A pesti vendég pár perces mel-lélbeszélés után direktbe kapcsol, és cseppüli, vágni kezdte Lezsákok. Attraktív műsor volt, szöveget mintára küszölt, ott az ilyesminek felszázados tradíciói voltak, és gyakorolták serényen Munkácsolt Vlagyivoszokig.

Az ideológiai hentesmunka végeztével szünetet követ-kezett. Az egyik tanáró odalépett a párttitkárhoz, és megkérdezte: Mondja, maguk miért bnyak ide minket? A titkár képzett lennista volt. Az elődónál tessék reklá-málni, felelte, és már húzott is odébb.

Kávé, cigaretta, majd vissza a terembe, kezdődtek a hozzászólások. Ekkor derült ki, jelen vannak az ÁFESZ emberei. Egyikük felpattant, és gyorsan leáradt a ta-nárt. A hatást gyöngítette, hogy a nevére viszont nem emlékezett. Az ilyen ember nem méltó arra, hogy gyere-keket tanítson, zárta mondandóját, majd visszazökkent székre.

A nép hangja: Isten hangja, s bár ez akkor nem így mondták, első lépésben a Charta '77 aláíróját eltiltották a történelemtanítástól. De magyart sem oktatathott csak úgy, felügyelet nélkül. Minden órájára beültek valakit, füleljen, hátha rajtkapják megint. S hogy az elérésig teljes legyen, Lezsáék tanárját attól fogva rendőrautó kerülgette.

Arra az agyonfigyelt tanyaúdvárra hívta össze a fiatal magyartanárt 1987. szeptember 27-én az értel-miség jelszót, hogy meghányják-vessék, mit kéne tenni az orszáért. Rendőrautók akkor is köröztek, de már csak megszokásból. A rendszerből addigra kiszállt az erő.

Lakitelek nyugodt hely, minden évi évben egyszer érnit meg a történelem. Anonimus beszélt el nekünk az alpari csatát, amely itt zúzott a bolgar Zalan és Ond vezér között 894-ben. Minthogy tonkreverték, Zalan futni kényszerült, erről írta eposztát *Vörösmarty Mihály*.

A csatáról azt állítja a Magyar Nagylexikon, hogy csupán Anonimus fantáziájában létezett, s hozzáteszi, az itteni földvárát a honfoglalás korában nem is hasz-nálták. Nézzük ezzel szemben, mit ír *Olajos István* a te-lepülés most kiadott krónikájában! „Néhány kutató ket-ségbe vonja, hogy Alpár mezején csata volt a honfoga-lás korában.” Tehát nem Anonimust színeli, hanem közöl egy tényt a kutatókról, majd arról szól, hogy Cs. Kovács István földjén 1936-ban Szabó Kálmán régész honfoglalás kori sírokat bukkant.

Nem kell talán bizonygatóm, hogy a lakiteleki em-ber másodszere a korrekteleb. Nem ítel, csak a tudomá-sunkra hozza a tényeket. Ahogy az egy lexikontól min-denkor elvárható.

Sajnos a mi lexikonunk egyoldalúan szelektál, sok mindent elhallgat, sok mindenben ítel, néha oly nyil-vánvalóan, hogy az ember gyanakodni kezd. Nem a szerkesztők tudását vonja kétségbe, hanem szempont-jait. A 14 kötet megjelenése után okkal előrelapoz, és megnézi, kiket „dicsejt” ez a produkció.

Nős, a vállalkozást a Népszabadság és a Soros-á-lpítvány támogatja. Hogy a szerkesztőbizottsághoz két szabad demokrata politikus ül, és két tagja a Nemeth-kormányuk. Miért nem találni senkit az innessé ol-dalról? Vagy mindig az választi társakat, akik a labda?

Ezért van kettéle történelmünk. Az egyiket a ráció ír-já, szív nélkül és kopogó szavakkal, a másik meg csor-dult tele érzélemmel, ám hiányzik belőle a kegyetlen mérlegetes.

Mikor fog talákozni a kettő?

Már találkoztak: tizenöt éve Lakiteleken, azon a bi-zonyos szeptemberi napon.

Ami Zalan futása és a magyar értelmiség gyűlekezése kö-zött eltel, több mint egy évezred. Hogy mi történt ezalatt Lakiteleken? Ami érdemleges, többnyire nyomorúság.

Nem a török idejében, akkor a népeknek ezen a kör-nyéken jól ment soruk. Ez ellentmond a történetírők-nak, én mégis hallani bírok Iszkanidernek hiszek. A falu ura pedáns volt, mindent összeír, husz annak alapján szabta ki az adót. Tőle tudjuk, hogy 1562-ben Alpáron, vagys a mai Lakiteleken családunként még csak négy disznó rölögött az ölben, 1580-ban már hat, méhkasból 233 volt, termeltek lent és kenderit, és fizettek adót a szé-na meg a tűzfia után. Ha összevetjük mindent a „mező-gazdaság szocialista átalakulásának” dicső évével, nem tudom, mit kéne mondan. Jobb, ha hagyjuk.

FOLYTATÁS A 24. OLDALON